

Capitolul I

Elementul aleatoriu. Definire și ipostaze

Secțiunea I

Alea integrată în definirea legală a contractelor aleatorii

Considerații
generale

Contractele aleatorii s-au născut din speranțele și temerile noastre și au un element comun – care le particularizează față de celelalte contracte –, un eveniment viitor și incert, la îndeplinirea ori neîndeplinirea căruia se stabilește beneficiul și pierderea pentru fiecare dintre părți.

1. Apartenența contractelor aleatorii la categoria contractelor oneroase

Contractul
aleatoriu,
contract
oneros

Contractul aleatoriu nu conferă uneia din părți un avantaj pur gratuit, deoarece speranța unui beneficiu este pusă în balanță de perspectiva unei pierderi posibile.

Prestația efectuată de o parte nu reprezintă o generozitate. Acesta este prețul riscului cu care a fost împovărată cealaltă parte: *suscepti periculi pretium*¹. Înfățișat astfel, contractul este oneros².

Contractul oneros se subclasifică însă, potrivit art. 947 C. civ., în alte două categorii.

¹ Louis Guillaouard, *Traité des contrats aléatoires & du mandat*, deuxième édition, Éditeur A. Durand et Pedone Lauriel, Librairies de la Cour d'Appel et de l'Ordre des Avocats, Paris, 1894, p. 18.

² Paul Pont continuateur de V. Marcade, *Explication théorique et pratique du Code civil, contenant l'analyse critique des auteurs et de la jurisprudence, Commentaire – Traité. Des petits contrats*, tome huitième, deuxième édition, Librairies Éditeur Delamotte et Fils, Paris, 1877, p. 284.

Distincția față
de contractul
comutativ

Astfel, când în momentul încheierii convenției existența și întinderea prestațiilor datorate de părți sunt certe, contractul este comutativ. Dimpotrivă, când existența sau întinderea prestațiilor părților ori numai a uneia din ele este nesigură, supusă probabilităților viitorului și anumitor evenimente neprevăzute, contractul este aleatoriu³ și este definit în art. 1635 C. civ.

2. Dispoziții reglementatoare

Sediul
materiei

Conform art. 1635 C. civ., „Contractul aleatoriu este convenția reciprocă⁴, ale cărei efecte în privința beneficiilor și pierderilor pentru toate părțile sau pentru una

³ Mihai Pascal, *Contractele aleatorii în dreptul roman și român* (teza licență), Facultatea de Drept București, Imprimeria Statului, București, 1899, p. 12; Iordan Pandelescu, *Jocul și prinsoarea, rendita pe viață, în dreptul roman și român* (teza licență), Facultatea de Drept București, Tipografia Gutenberg, București, 1896, p. 21; Louis Guillaouard, *op. cit.*, p. 10; M. Frédéric Mourlon, *Répétitions écrites sur le troisième examen du Code du Napoléon contenant l'exposé des principes généraux, leur motifs, et la solution des questions théoriques*, tome troisième, septième édition, Librairie Éditeur A. Marescq Ainé, Paris, 1866, p. 416; Marcel Planiol, Georges Ripert avec le concours à Paul Esmein, *Traité pratique de Droit Civil Français – Obligations*, première partie, tome VI, Librairie Générale de Droit et de Jurisprudence, Paris, 1930, p. 49; François Laurent, *Principes de droit civil français*, tome vingt-septième, Éditeur Bruylant-Christophe, Bruxelles, et Librairie A. Marescq Ainé, Paris, 1887, p. 207; Claude Bufnoir, *Propriété et contrat. Théorie des modes d'acquisition des droits réels et ses Sources des Obligations*, Librairie Nouvelle de Droit et de Jurisprudence, Arthur Rousseau, Paris, 1900, p.459; J.A. Rogron, *Code Napoléon expliqué, par ses motifs, par des exemples et par la jurisprudence*, 2ème partie, dix-septième édition, Éditeur Henri Plon, Paris, 1866, p. 2520; Constantin Stătescu, *Clasificarea contractelor*, în *Drept civil. Teoria generală a obligațiilor*, de Constantin Stătescu, Corneliu Bîrsan, Ed. ALL Educational, București, 1998, p. 35; Ioan Albu, *Drept civil, Contractul și răspunderea contractuală*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1994, p. 46; Ioan Dogaru, *Contractul. Considerații teoretice și practice*, Ed. Scrisul Românesc, Craiova, 1983, p. 75; Renée Sanilevici, *Curs de drept civil. Teoria generală a obligațiilor*, Universitatea „Al.I. Cuza” din Iași, Facultatea de Drept, 1982, p. 33; Tudor Radu Popescu, *Clasificarea contractelor*, în Tudor Radu Popescu, Petre Anca, *Teoria generală a obligațiilor*, Ed. Științifică, București, 1968, p. 35.

⁴ Expresia „convenția reciprocă” folosită în text este o formulare improprie, din moment ce orice convenție este reciprocă, chiar și în cazul contractului unilateral. Sensul formulării se referă la caracterul oneros al convenției. În acest sens, G. Baudry-Lacantinerie, Albert Wahl, *Traité théorique et pratique de droit civil. Des contrats aléatoires, du mandat, du cautionnement de la transaction*, troisième édition, Librairie de la société du Recueil J.B. Sirey et du Journal du Palais, Paris, 1907, p. 2; Louis Guillaouard, *op. cit.*, p. 19.

sau mai multe dintre ele, depind de un eveniment necert”.

Potrivit art. 947 alin. (2) C. civ., „Contractul este aleatoriu când echivalentul depinde, pentru una din toate părțile, de un eveniment incert”.

Aparenta
contradicție
în definirea
contractelor
aleatorii

Prin urmare, Codul civil definește contractul aleatoriu în două articole distincte, din a căror substanță rezultă, pe de o parte, că un contract este aleatoriu când cel puțin una dintre prestațiile datorate depinde de un eveniment incert (art. 1635 C. civ.), iar, pe de altă parte, contractul este aleatoriu când balanța așa-numitelor prestații depinde de un eveniment incert [art. 947 alin. (2) C. civ.].

Necesitatea
existenței
evenimentu-
lui incert

Din corelarea acestor texte, care reprezintă sediul materiei în definirea contractului aleatoriu⁵, rezultă că este aleatoriu un contract în situația în care avantajul – pe care părțile îl vor avea – nu poate fi apreciat în momentul încheierii contractului, pentru că depinde de un eveniment incert, ceea ce înseamnă că incertitudinea ar trebui să privească în mod simultan atât un eveniment, cât și consecințele sale patrimoniale.

Incetitudinea
privind
existența și
întinderea
prestației

Evenimentul incert însă, așa cum este prefigurat în cele două texte, se raportează exclusiv la existența și întinderea prestației⁶.

Criteriul ne-
determinării
uneia dintre
prestații

Or, dacă vom folosi drept criteriu indeterminarea uneia din cele două prestații, vom identifica contracte aleatorii cu prestații incerte fie pentru ambele părți contractante, fie pentru una dintre ele.

Astfel, există contract aleatoriu atunci când obiectul prestației fiecăreia dintre părți este incert, chiar sub aspectul existenței – cum este pariul sportiv –, deoa-

⁵ Paul-Henri Antonmattei, Jacques Raynard, *Droit civil, Contrats spéciaux*, 3ème édition, Manuels Jurisclasseur, Ed. Litec Groupe Nexis, Paris, 2002, p. 457.

⁶ Francisc Deak, *Tratat de drept civil. Contracte speciale*, Ed. Actami, București, 1999, p. 482.

rece nu se știe care dintre ele va pierde întrecerea sportivă și va fi obligată să plătească⁷.

Există, de asemenea, contract aleatoriu când doar una dintre prestații este fixată în momentul încheierii contractului (obligația credinterierului ori a întreținutului care înstrăinează un bun în schimbul unei rente viagere ori a întreținerii complete), incert fiind doar echivalentul acestei prestații.

Criteriul
diferenței
dintre
prestațiile
părților

Raportându-ne însă la un alt criteriu, dat de diferența dintre prestațiile părților, vom putea găsi un nou sub-strat de analiză decât cel referitor la nedeterminarea prestațiilor părților. Astfel, diferența dintre prestațiile părților ne permite să reținem că ceea ce pierde o parte, câștigă cealaltă⁸ și, pe drept cuvânt, art. 1635 C. civ. cuprinde mențiunea „pentru toate părțile sau pentru una sau mai multe dintre ele” și art. 947 alin. (2) C. civ. pe aceea „pentru una din toate părțile”.

Sub acest aspect, există o aparentă contradicție între cele două texte, consecință logică a unui raționament fondat pe două criterii diferite: criteriul nedeterminării prestației părților ori a uneia dintre ele și criteriul diferenței dintre prestațiile părților⁹.

Alea pentru
toate părțile

Pe de altă parte, definind efectele contractului aleatoriu, textele citate nu folosesc cuvântul „prestație”. Articolul 1635 C. civ. se referă la beneficii și pierderi, în timp ce art. 947 alin. (2) C. civ. vizează un echivalent. Or, dacă adăugăm sintagma deja comentată, referitoare la „toate părțile ori una dintre ele”, am putea ajunge la concluzia că un contract ar putea fi aleatoriu pentru o parte și comutativ pentru cealaltă¹⁰.

⁷ Constantin Hamangiu, Ion Rosetti-Bălănescu, Alexandru Băicoianu, *Tratat de drept civil român*, vol. II, Restitutio, Ed. ALL, București, 1997, p. 630.

⁸ Raymond Kahn, *La notion de l'aléa dans les contrats*. Thèse pour le doctorat, Jouve et Cⁱⁿ Éditeur, Paris, 1924, p. 87; C. Bufnoir, *op. cit.*, p. 460.

⁹ Denis Berthiau, *Le principe d'égalité et le droit civil des contrats*, Librairie Générale de Droit et de Jurisprudence, E.J.A. Paris, 1999, p. 185.

¹⁰ În sensul că un contract poate fi aleatoriu numai pentru una din părți, a se vedea: Tudor Radu Popescu, Petre Anca, *op. cit.*, p. 35-36; Eugeniu Safta-Romano, *Contractele civile*,

Elemente de natură a delimita alea	<p>Aceasta înseamnă că distincția dintre contractele aleatorii și cele comutative are în mare măsură un fundament subiectiv și unui contract pentru a fi aleatoriu îi este necesar, pe lângă criteriul extern referitor la prestații, și un alt criteriu, de esență, referitor la alea, considerat, prin intenția comună a părților, drept element constitutiv al acordului lor¹¹.</p> <p>Vânzarea după greutate, număr sau măsură, deși privește cantități incomplet determinate de mărfuri, nu devine prin aceasta aleatorie, nici în sensul art. 1635 C. civ. și nici în sensul art. 947 alin. (2) C. civ.</p>
Obiectul obligației și caracterul aleatoriu	<p>De aceea, trebuie să facem distincție între prestație – ca obiect al obligației asumate de părți – și caracterul aleatoriu al contractului care este circumscris șansei ori posibilității de a realiza un beneficiu sau de a suporta o pierdere.</p>
Bilateralitatea obligatorie a șansei de a câștiga sau de a pierde	<p>Dacă incertitudinea prestației (existența și întinderea ei) poate fi unilaterală, așa cum deja am remarcat, șansa de câștig sau de pierdere¹² este întotdeauna bilaterală. Aceasta trebuie să existe la momentul încheierii contractului, evaluarea ei făcându-se doar la momentul îndeplinirii ori nu a evenimentului ce profită uneia dintre părți ori determină o pierdere pentru cealaltă parte¹³.</p>
Elementul aleatoriu se referă la șansa	<p>Prin urmare, elementul aleatoriu nu se referă la prestațiile datorate, ci la șansa de câștig sau pierdere care le amprentează, aspect care nu transpare clar din art. 1635</p>

Ed. Graphix, Iași, 1993, vol. II, p. 99; Claude Brulant, *Alea, incertitude et risque dans les obligations contractuelles*, Thèse pour le doctorat, Université de Paris II U.E.R. De Sciences Juridiques, 1972, p. 13 și urm.

¹¹ Dominique Grillet-Ponton, *Essai sur le contrat innommé*, Thèse pour le doctorat, Université Jean Moulin – Lyon, U.E.R., Faculté de Droit, 1982, p. 52; Laurence Fin-Langer, *L'équilibre contractuel*, Librairie Générale de Droit et de Jurisprudence, E.J.A. et Laurence Fin-Langer, Paris, 2002, p. 172 (247).

¹² Pentru a fi aleatorie, șansa implică și riscul de pierdere, deoarece o șansă de 100% este deja o certitudine.

¹³ Frédéric Murlon, *op. cit.*, p. 27; Francisc Deak, *op. cit.*, p. 482; Jean-Claude Planque, *Les contrats spéciaux*, Lexifac, Bréal, Imprimerie Laballery, 2002, p. 168.

de câștig sau pierdere	<p>C. civ. și art. 947 alin. (2) C. civ., care au definit contractul aleatoriu doar prin efectele elementului aleatoriu, fără a-l determina expres¹⁴.</p> <p>Or, esența contractului aleatoriu constă tocmai în șansa de câștig sau pierdere, care reprezintă echivalentul prestației celeilalte părți, contractul aleatoriu implicând existența bilaterală a șansei de câștig sau de pierdere, ca element de structură al contractului, care a fost avut în vedere de părți la încheierea lui¹⁵.</p>
Definierea contractului aleatoriu	<p>Din cele ce preced, putem defini <i>contractul aleatoriu ca fiind convenția sinalagmatică și oneroasă, în care existența și întinderea obligației pentru una ori ambele părți depind de un eveniment incert, la realizarea ori nerealizarea căruia se determină șansa de câștig sau pierdere pentru fiecare dintre ele, avută în vedere la încheierea lui</i>¹⁶.</p> <p>Astfel structurată, definiția contractului aleatoriu complinește limitarea dată doar de precizarea efectelor juridice recunoscute de lege acestui tip de contracte, prin includerea în mod necesar în conținutul său a elementului aleatoriu, care îi dă specificitate și care face posibilă decelarea particularităților induse de alea, într-o dialectică privită de la cauză la efect.</p>
Semantica cuvântului aleatoriu	<p>Dacă ne raportăm la sensul semantic al cuvântului, <i>alea</i> înseamnă zar, joc cu zaruri, <i>ludus tesserarum</i>, șansă, risc (substantiv feminin în acuzativ) și, mai larg, sfera semantică include aleatoriul, <i>aleatoris</i> (substantiv mas-</p>

¹⁴ Proiectul Codului civil definește prin art. 913 *contracte aleatorii* ca fiind acelea care, prin natura lor, oferă fiecărei părți speranța unui câștig, dar și riscul unei pierderi, determinate de un eveniment incert survenit ulterior încheierii lor [alin. (1)], toate celelalte fiind comutative [alin. (2)]. Proiectul Codului civil publicat în C.J. nr. 3/2004.

¹⁵ Marcel Planiol, Georges Ripet, avec le concours de Paul Esmein, *op. cit.*, p. 353; Claude Bufeoir, *op. cit.*, p. 460.

¹⁶ Mona-Maria Pivniceru, *Elementul aleatoriu în contractele civile*, Analele științifice ale Universității „Al.I. Cuza” Iași, Serie nouă, Științe juridice, tom XLIX, Ed. Universității „Al.I. Cuza”, Iași, 2003, p. 53.

culin), care desemnează jucătorul de zaruri, precum și *aleatorius* (adjectiv), cu semnificația de joc (de noroc)¹⁷.

Ca verb, *a risca* reclamă deopotrivă atât expunerea la un pericol, cât și expunerea la o șansă, dedusă din substanța ideii de eventualitate, situație în care riscul poate deveni sinonim cu șansa¹⁸.

Polisemia termenului

Aplicabilă la mai toate evenimentele viitoare, noțiunea este prea generală și nu este susceptibilă de proprietăți particulare, rămânând astfel retivă oricărei tentative de nosologie juridică, fără a depăși exterioritatea poli-semică a termenului¹⁹.

Alea, ca noțiune tehnică

În sens strict tehnic, această noțiune, prin intermediul probabilității și a statisticii, poate fi adusă sub emblema unei cvasi-certitudini și, astfel, să capete relevanță în drept²⁰.

Dar și astfel teoretizat, elementul aleatoriu rămâne în substanța lui un eveniment incert și corelat cu noțiunea de risc, care reprezintă măsura unui element aleator, amprentează atât voința juridică a părților contractante, cât și prestația de executat. În consecință, alea configurează efectele juridice ale contractului.

3. Alea, fundament al voinței părților

Alea structurează voința părților

Elementul aleatoriu trebuie să fie avut în vedere de părți la încheierea contractului. Reprezentat ca o proprietate a voințelor părților contractante și format în mod legal, consimțământul, parte componentă a voinței juridice, imobilizează voințele cocontractanților și devine astfel legea lor. Presupunând că voințele părților nu sunt viciate, elementul aleator trebuie să funda-

¹⁷ Gh. Guțu, *Dicționar latin-român*, Ed. Științifică, București, 1993.

¹⁸ Florance Millet, *La notion de risque et ses fonctions en droit privé*, Université d'Auvergne, Librairie Générale de Droit et de Jurisprudence, *Collection des Thèses de l'Ecole Doctorale de Clermont-Ferrand*, Press Universitaires de la Faculté de Droit de Clermont-Ferrand, 2001, p. 2.

¹⁹ Florance Millet, *op. cit.*, p. 3.

²⁰ Raymond Kahn, *op. cit.*, p. 19.

Voința comună subordonată unui risc	menteze în mod structural acest acord, ceea ce implică intrinsec prefigurarea mentală de către fiecare dintre părți a șanseii de câștig și de pierdere ²¹ .
Contracte subsecvent aleatorii	<p>Prin urmare, în orice contract aleatoriu părțile își subordonează drepturile și obligațiile unui anume risc care reprezintă relația dintre o pierdere sau o trebuință și probabilitatea eventualității care a generat-o. Altfel spus, părțile consimt la o operațiune aleatorie în care se materializează temerile și speranțele lor, noțiuni care desemnează efectele de ordin moral ale riscului de a pierde ori ale șanseii de a câștiga, pe care s-a axat consimțământul lor.</p> <p>În esență, întreaga economie a contractului este fixată prin luarea în calcul a hazardului²².</p> <p>Imixtiunea alea în formarea unui consimțământ impune examinarea subiectivă a acestei componente. Astfel, trebuie stabilit dacă alea există și, subsecvent, dacă aceasta constituie o componentă esențială a consimțământului părților, deoarece în orice contract comutativ părțile pot include un element aleatoriu. O vânzare, o închiriere pot fi aleatorii dacă părțile au decis acest lucru. Aceste contracte sunt subsecvent aleatorii, deoarece alea nu este de esența consimțământului părților. În aceste contracte, alea apare drept o calitate a obiectului și, cu această valoare juridică, contractul reintră în teoria generală a contractelor, fără particularități marcante²³.</p>

²¹ Jean-Claude Planque, *op. cit.*, p. 167.

²² Alain Sériaux, *Droit civil, Contrats civils*, Presses Universitaires de France, 2001, p. 106.

²³ François Terré, *L'influence de la volonté individuelle sur les qualifications*, Librairie Générale de Droit et de Jurisprudence, R. Pichon & R. Durand-Auzias, Paris, 1957, p. 267.

Secțiunea a II-a

Dihotomia elementului aleatoriu

Dubla
ipostază a
elementului
aleatoriu

Dacă elementul aleator a format un acord de voință, evaluarea lui se face în momentul îndeplinirii ori neîndeplinirii evenimentului incert.

Într-o formulare sintetică, putem afirma că elementul aleatoriu se prezintă sub un dublu aspect. Pe de o parte, aleatorie este șansa de câștig sau pierdere asumată de părți la încheierea contractului, care constituie cauza contractului, iar, pe de altă parte, aleatoriu este și evenimentul incert care ampretează prestația de executat (întinderea ori existența ei).

Raportul
dintre cauza
contractului și
prestația de
executat, am-
bele
amprentate
de alea

Raportul dintre ele s-ar prezenta astfel: ambele elemente aleatorii sunt sub emblema incertitudinii. Dar producerea evenimentului care afectează prestația va determina câștigul sau paguba fiecăreia dintre părți. Prin urmare, șansa de câștig sau pierdere prefigurată de părți la încheierea contractului se va concretiza la momentul realizării ori nerealizării evenimentului legat de prestație.

Înseamnă că, deși anterioară, șansa de câștig ori de pierdere, ca prim element aleatoriu, va primi finalitate în funcție de cel de-al doilea element aleatoriu, ceea ce înseamnă că incertitudinea vizează atât prestația, cât și efectele contractului.

1. Elementul aleatoriu – cauză a contractului

1.1. Alea, condiție de validitate a contractului

Cauza
contractului
aleatoriu

Primul element aleatoriu – șansa de câștig sau pierdere – intrat în sfera juridică nu prin el însuși, ci prin voința părților reprezintă cauza contractului aleatoriu²⁴ și are

²⁴ Tudor Radu Popescu, Petre Anca, *op. cit.*, p. 69; Aurel Pop, Gheorghe Beleiu, *Drept civil. Privire generală asupra dreptului civil, Raportul juridic civil, Actul juridic civil*,

semnificația juridică a unei condiții de validitate a acestuia²⁵.

Cauza contractului aleatoriu, ca rațiune psihologică, ce determină pe fiecare dintre părți să încheie un astfel de contract, constă în prefigurarea mentală a riscului, ca raport dintre o pierdere sau o trebuință și probabilitatea ei. Prin urmare, fiecare dintre părți are în vedere valoarea probabilității unei eventualități și apreciază probabilitatea alea, de care depinde riscul în cauză. De fapt, cauza contractului constă într-o balanță a pierderilor și câștigurilor probabile și deoarece eventualitatea pierderii și a câștigului este în mod manifest de aceeași natură, noțiunea de risc exprimă astfel ideea de măsură a unei pierderi sau avantaj și constituie scopul vizat de fiecare dintre contractanți²⁶.

Șansa temută
ori sperată,
cauză a
contractului

Prin urmare, cauza contractelor aleatorii constă în căutarea deliberată a unui risc²⁷ ori într-o altă formulare, șansa temută ori sperată constituie cauza angajamentului părților²⁸ și justifică fundamentul interdependenței obligațiilor și al echilibrului contractual, constituind în același timp și un instrument juridic de determinare a apartenenței convenției la o anumită categorie juridică²⁹.

Prescripția extinctivă. Proba drepturilor civile subiective, ed. a II-a revizuită, Universitatea București, Facultatea de Drept, București, 1976, p. 308; Gabriel Boroș, *Drept civil, Partea generală, Persoanele*, ed. a II-a, Ed. All Beck, București, 2002, p. 180; Gheorghe Beleiu, *Drept civil român, Introducere în dreptul civil, Subiectele dreptului civil*, ed. a VIII-a, revizuită și adăugită de Marian Nicolae, Petrică Trușcă, Ed. Universul Juridic, București, 2003, p. 168.

²⁵ Alain Bénabent, *La chance et le droit*, Librairie Générale de Droit et de Jurisprudence, Paris, 1973, p. 40.

²⁶ Anne Morin, *Contribution à l'étude des contrats aléatoires*, Les Presses Universitaires de la Faculté de Droit de Clermont-Ferrand, Librairie Générale de Droit et de Jurisprudence, 1998, p. 71.

²⁷ Jean-Jacques Taisne, *La notion de condition dans les actes juridiques*, Thèse pour le Doctorat en Droit, Université de Lille II, Faculté des Sciences Juridiques, Politiques et Sociales, tome II – 1976-1977, p. 316.

²⁸ Anne Morin, *op. cit.*, p. 70.

²⁹ Jaques Maury, *Cause, Répertoire de droit civil*, V, Encyclopédie Juridique, tome III, Dalloz, Paris, 2000, p. 5 (39).

1.1.1. Conținutul cauzei

1.1.1.1. Scopul indirect și mediat

Eterogenitatea
de scop
mediat

Conținutul cauzei include scopul indirect și mediat³⁰, care poate fi de aceeași natură cu scopul direct ori poate fi extrem de variabil, în funcție de tipul de contract aleatoriu încheiat și persoana contractantă. Pentru anumite persoane, scopul mediat poate fi asigurarea unui minim de venituri³¹ ori a unei întrețineri complete până la sfârșitul vieții³².

În contractul de asigurare de bunuri, scopul mediat al asiguratului constă în compensarea eventualelor pagube pricinuite bunului asigurat, în timp ce pentru asigurator cauza mediată constă în acumularea și centralizarea de sume ce pot fi plasate pe piața de capital pentru a obține profit³³.

În principiu,
scopul mediat
nu particu-
larizează
categoria
contractelor
aleatorii

Scopul mediat, însă, nu fundamentează consimțământul părților decât dacă a fost luat în considerare de părți la încheierea contractului ori dacă, referindu-se la o anumită însușire a contraprestației sau la o anumită calitate a persoanei cocontractantului, a fost cunoscut ori ar fi putut fi cunoscut în mod firesc în împrejurările date de către acesta din urmă, în momentul încheierii contractului.

Or, sub acest aspect, supunându-se regulilor comune în materie de cauză, scopul mediat nu particularizează în vreun fel categoria contractelor aleatorii.

³⁰ Doru Cosma, *Teoria generală a actului juridic civil*, Ed. Științifică, București, 1969, p. 223.

³¹ Eugen Moșoiu, *Notă la dec. civ. nr. 4446 a Tribunalului Timiș*, în L.P. nr. 11/1959, p. 104-105.

³² Francisc Deak, Stanciu Cărpenu, *Contractele speciale, Dreptul de autor, Dreptul de moștenire*, Universitatea București, Facultatea de Drept, București, 1983, p. 266; Eugeniu Safta-Romano, *Contracte civile, Încheiere, Executare, Încetare*, Collegium, Ed. Polirom, Iași, 1999, p. 339.

³³ Cosmin Iliescu, *Contractul de asigurare de bunuri în România*, Ed. All Beck, București, 1999, p. 44.

1.1.1.2. Scopul imediat

Riscul, cauză a contractului	Specificitate relevă analiza scopului direct și imediat, care imprimă rațiunea de a fi a oricărui contract aleatoriu și, singularizată doar la perspectiva de a câștiga ori a pierde, ideea de risc reprezintă cauza contractului.
Aceeși alea relevă caracterele juridice ale unei grupe de contracte	O aceeași alea, prezentându-se ca un element abstract obiectiv și invariabil, este în măsură să releve caracterele juridice ale unei grupe determinate de contracte.
Scopul imediat în contractul de asigurare	Astfel, în cazul contractului de asigurare, un același eveniment considerat ca nefavorabil determină pe fiecare dintre părți să încheie contractul: scopul direct al asiguratului vizează prefigurarea efectelor eventuale ale evenimentului asupra patrimoniului său, iar pentru asigurător, care îi acceptă riscul, scopul direct este acela al unui element intrat în calculul de compensație. Părțile au înțeles astfel să amortizeze riscul pentru patrimoniul lor, prin riscul contractului de asigurare pe care l-au încheiat și, prin aceasta, cauza contractului de asigurare se prezintă diferit față de celelalte contracte aleatorii. Dacă asigurătorul se angajează să acopere un risc, înseamnă că acesta este cauza obligației asiguratului de a plăti prima și, prin urmare, riscul contractului se reduce doar la un eveniment incert. Cauza contractului de asigurare constă, însă, în șansa de câștig sau pierdere. Or, chiar dacă tehnic mutualizarea riscurilor prezintă caracter anti-aleatoriu – ceea ce înseamnă că rezultatele operațiunii ar putea fi apreciate <i>in globo</i> în portofoliul asigurătorului (când toate contractele de asigurare au aceeași natură) și că cel puțin în materie de asigurare de bunuri s-ar putea nega existența unui câștig în patrimoniul asiguratului (deoarece existența principiului de indemnizare îl exclude, raportat la fiecare contract de asigurare în parte) –, ambele părți

contractante prefigurează șansa de câștig sau pierdere în raport cu evenimentul înfățișat de asigurat.

Mai mult, ocazia unui câștig sau a unei pierderi în contractele cu riscuri multiple, cum este, spre exemplu, asigurarea de viață mixtă, trebuie apreciată ca risc prin risc. Asiguratul nu câștigă și, corespunzător, asigurătorul nu pierde, decât dacă evenimentul considerat nefavorabil, împotriva căruia face asigurarea, se realizează.

Aceasta înseamnă că șansa de câștig sau pierdere se apreciază nu abstract, ci în raport de evenimentul înfățișat de asigurat, ceea ce face ca în acest tip de contract riscurile să se aprecieze separat pentru fiecare categorie de risc acoperit.

Alea natural.
Contractele
de rentă
viageră și
întreținere

Echilibrarea unui risc extern, durata probabilă a vieții credentierului ori întreținutului determină scopul imediat al părților la încheierea acestor contracte, fiecare dintre ele consimțind la înstrăinarea unor bunuri scontând, în temeiul riscului, că vor beneficia mai mult timp de contraprestație (suma de bani ori întreținere) ori, dimpotrivă, de a se reduce durata în timp de executare a prestației, scop imediat avut în vedere de debientier ori întreținător, care au acceptat același risc³⁴.

Scopul
imediat în
contractele de
joc și pariu

Riscul reciproc și în sine original³⁵, prevăzut ca speranța unui câștig în schimbul mizei angajate în joc, reprezintă cauza contractelor de joc și pariu, incertitudinea vizată de părți la încheierea contractelor constând în a ști care dintre părțile antrenate în convenție va fi debitor³⁶.

Or, dacă scopul mediat poate varia la infinit, putând avea și semnificația doar a unor simple motive exte-

³⁴ Marie-Angèle Pérot-Morel, *De l'équilibre des prestations dans la conclusion du contrat*, Thèse pour le doctorat, Université de Grenoble, Faculté de Droit et des Sciences Économiques, Imprimerie Allier, Grenoble, 1961, p. 70-71.

³⁵ Gerald Mouquin, *La notion de hasard en droit public, Essai axiomatique de lege ferenda*, Thèse de licence et de doctorat, Université de Lausanne, Faculté de Droit, Lausanne, 1980, p. 143.

³⁶ Dominique Grillet-Ponton, *op. cit.*, p. 54.

<p>Cauza contractului, element de diferențiere a contractelor aleatorii</p>	<p>rioare câmpului contractual, un același scop imediat va determina întotdeauna o aceeași cauză, indiferent de persoanele care încheie contractul.</p> <p>Prin aceasta, se relevă o particularitate marcantă a contractelor aleatorii. Un același contract, încheiat între aceleași persoane, dar fondat pe cauze diferite, poate fi reglementat sub numele de rentă viageră, încurajat sub numele de asigurare ori abia tolerat sub numele de joc și pariu, legiuitorul – credem noi – urmărind prin diferența de tratament juridic să compenseze un alea care există în mod natural (contract de rentă viageră, contract de asigurare) față de contractul de joc și pariu, care creează artificial alea.</p>
<p>Alea în formă pură nu poate constitui cauza unui angajament juridic</p>	<p>Alea pur, chiar dacă trebuie să facă parte în mod esențial din consimțământul părților, privită în sine doar ca speranță a unei contraprestații eventuale, nu este suficientă pentru validitatea consimțământului.</p> <p>Refuzând orice acțiune pentru joc și pariu prin art. 1636 și art. 1638 C. civ., legiuitorul și-a arătat repugnanța în a recunoaște efectele unei convenții care nu are alt fundament decât hazardul. Aceasta înseamnă că, în forma sa pură, alea singură, devenită scop direct, cum ar fi, spre exemplu, plăcerea de a juca, nu poate fi cauza unui angajament juridic și nu este suficientă pentru a susține un edificiu contractual.</p> <p>De aceea, pentru a recunoaște prin art. 1637 alin. (1) C. civ. caracterul perfect al obligației născute din „jocurile ce contribuie la exercițiul corporal, cum: armele, cursele cu piciorul, călare sau carul și alte asemenea”, legiuitorul a adăugat elementului aleator și alte componente, cum ar fi dexteritatea, pregătirea sportivă etc., de natură a-i imprima convenției o cauză decentă.</p>

1.2. Necesitatea existenței elementului aleatoriu

Elementul aleatoriu, susceptibil de a fundamenta cauza contractului, capabil să complinească voința juridică, trebuie - în primul rând - să existe.